

Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ

**Матеріали
XXVII наукової конференції
здобувачів вищої освіти**

Випуск 41

СТАТТІ

Одеса – 2021

5. Дузь І. З любов'ю до людей. *Вишня Остап. Вишневі усмішки: Умішки, фейлетони, нариси.* Од.: Маяк, 1978. С. 5 - 8.
6. Лавріненко Ю. А. Остап Вишня. *Розстріляне відродження: антологія 1917-1933.* К.: Смолоскип, 2008. 976 с.
7. Пришва Б. І. Засоби гумору в творах Остапа Вишні: лінгвостилістичний аналіз. К.: Вища школа, 1977. 118 с.
8. Рильський М. Т. Статті про літературу. К.: Дніпро, 1980. 509 с.
9. Семенюк Г. Ф. Великий правдолюб: до ювілею Остапа Вишні. *Українська мова та література в школі.* 2000. № 3. С. 31 - 34.

ТЕМА ПАТРІОТИЗМУ У ТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА СОСЮРИ

Яцик Ю., Букач В. М.

Володимир Миколайович Сосюра – український письменник, поет-лірик, автор понад 40 збірок поезій, атобіографічного роману «Третя Рота», широких епічних віршованих полотен – поем.

В романі «Третя рота» поет згадував, що народився на станції Дебальцеве 6 січня 1898 року. Пізніше, за три роки до своєї смерті, він на прохання дебальчан написав вірш «Дебальцеве», у якому є такі рядки:

«Дебальцеве моє, колиско днів моїх,
Це ти мені дало співучу, ніжну вдачу
І, славлячи життя невиданий розбіг,
Я піснею тобі, Дебальцеве, віддячу». [3]

Творчість В. Сосюри – це безмежний світ, історія, що переживаються в любові й ненависті, радості й журбі – гостро, до сліз, до млості. Вона різноманітна за тематикою. Так у ній вирізняють інтимну та пейзажну лірику. Незважаючи на це, одним із провідних мотивів його творчості виступає тема Батьківщини, патріотизму, зв'язку людини з своєю землею та народом. Закликаючи читача відчувати любов до своєї країни, В. Сосюра

підкреслює, що зв'язок з Батьківщиною не є просто важливим, а й є одним з головних чинників внутрішньої гармонії людини. Оскільки національна самоідентифікація, єдність з родом та нацією є життєутворюючим фактором в житті людини [6].

Велика кількість творів В. Сосюри присвячена патріотичній темі. Протягом цілого життя він повсякчас сповідається в любові та клянеться у вірності рідній землі. Цікаво, що образ Вітчизни поступово розростається: від маленької Третьої Роти, через буйне роздолля степу Донеччини – до всього українського світу з «ясними зорями» й «тихим водами» [2, 16].

Тема Вітчизни, тема рідного краю, його працюючих людей, їхньої духовності була для творчості поета центральною. Саме вона втілена у віршах про Донеччину, де пройшла його юність. Прославлення Донецького краю можна побачити у поезіях: «Як я люблю тебе мій краю вугляний», «Коли потяг у даль загуркоче», «Вода десь точить білий камінь», «Як передать, Донбас, твою красу і силу», «Над Дінцем», «Знову я на содовім заводі», «Чи можна забуть, як шуміли..» та інших.

Вірш «Як передать, Донбас, твою красу і силу...» оспівує сучасні В. Сосюри типові картини шахтарського краю.

«Як передать, Донбас, твою красу і силу,
і подвиги в труді синів твоїх ясних,
що у борні за мир незламні мають крила
й упевненість в ході для сонячних доріг.

Комбайна гордий гул і шахтарів обличчя,
що вкрив рососою піт, і клич твоїх гудків,
і клекіт орлій домн, і сталі гомін вічний,
що лине в вишину із заводських цехів.» [7, с. 61]

У вірші подано яскраві слухові та зорові образи: «комбайнів гордий гул», «клич гудків», «клекіт орлій домн», «сталі гомін вічний», «рейок блискіть під поїздів вагою».

Милує серце автора і природа Донбасу. Пейзажі – ескізні: кількома начерками Сосюра створює емоційну картину: «Дінця зелені хвилі», «шепіт яворів», «неба вишина у хмар ажурній тіні», «на обрії гаї». Запам'ятовується й персоніфікований образ вільної, творчої праці: «Нам вільний труд дає усе, що серце хоче».

Душа поета сповнена радістю за своїх земляків. Вірш звучить то урочисто піднесено, коли йдеться про сучасний «зоряний Донбас», то сумовито під час згадок про гірке минуле. Поет складає хвалу життю, яке дає йому право сказати сердечне слово про «велич і красу донецької землі». [10]

Висловлення щирої любові до рідної країни, можна простежити у вірші «Донеччино моя!». Саме в цій поезії ідеєю є уславлення малої Батьківщини.

«Донеччино моя, твоїх вітрів дихання
я відчуваю знов, як в ті далекі дні,
коли квітки в росі солодкого світання
над голубим Дінцем всміхалися мені.

Немов душею п'ю твого життя весну я
у радості степів, у гомоні дібров,
і музику гудків твоїх я знову чую,

Донеччино моя, життя мого любов!» [7, с. 56]

Сам вірш насичений різноманітними художніми засобами такими як: метафора, а саме персоніфікація «Ти з піснею мене, коли гули гармати, послала...», «Я до твоїх грудей примкнув, як дитина», яскраво видно що, Донеччині надається риси живої істоти. Одразу можна сказати, що видно, як автор приносить в творі певний символізм. Донеччина – символ рідного краю, вона повстає в жіночому образі, але цікаво те, що протягом рядків образ змінюється. Спочатку образ Донеччини, то молода дівчина, яку кохає автор: «Донеччино моя, життя мого любов!»; потім з настанням війни це вже зріла жінка, мати: «Донеччино моя, героїв світла мати», «Я до твоїх грудей приникнув, як дитина».

Для того, щоб підкреслити своє відношення до даного образу-символу використовуються також метафори: «квітки всміхалися», «серце розцвітає», «кров клекоче». Використані епітети для мальовничості образу та авторських почуттів: «в росі солодкого світання», «у штреків плетеві підземний дивний світ». Крім того вірш насичений порівняннями, які відображають масштабність почуттів: «мов райдуга, звучу, і в жилах кров клекоче», «дим, як прапор у очах», «лампочки, як зорі».

Сам автор постає в образі ліричного героя, який теж змінюється протягом всього вірша. Ліричний герой - чоловік, що ностальгує за Батьківщиною, згадує себе юнаком: «І знову юний я...», «такий близький мені ще з хлопячих літ», згадує те, яка чудова Батьківщина. Також ліричний герой – це син своєї країни, який ладен її захистити та прославити: «Ти з піснею мене, коли гули гармати, послала, щоб тебе прославив я в піснях».

Володимир Сосюра відкрив більшості українських читачів Донеччину та показав, що цінна вона не тільки промисловістю. Хто б ще міг створити такий ніжний ліричний образ «залізної» землі: «Ти простягла в блакить залізні руки й неначе дзвониш у небесний дзвін». Для Сосюри всі ці димарі, залізобетонні конструкції не спотворюють землю, а поєднують її з небом. І як би він не любив інші міста, проте рідна земля завжди залишалася найближчою:

«Київ, Київ, тебе я люблю,
А ще дужче люблю Третю Роту» [5].

У важку годину боротьби з загарбниками, у 1941 році, поет звернувся до своїх земляків поезією «Лист до земляків», в якому призвав «бити ворога» і вірити в переможне майбутнє своєї рідної землі:

«Одлунає гроза, блискавиці погаснуть криваві,
знов сади зацвітуть, заспівають в садах солов'ї,
і повернетесь ви, як герої додому у славі,
дорогі земляки, побратими і друзі мої!

Там, де попів тепер, де жаліються в небо руїни,
встануть села ясні, загуркочуть міста золоті,
буде кращою ще неосяжна моя Батьківщина,
і не стане вже ніч на її переможнім путі». [7, с. 43].

В 1944 році В. Сосюра написав вірш «Любить Україну», який звучав як гімн рідному краю, який, переборюючи неймовірні труднощі, відстоює свою волю і національну гідність.

Передусім звертає на себе увагу емоційно-схвильований заклик — «любить Україну!», виражений двічі риторичним звертанням, яке і загострює увагу читача, і передає емоції автора, і є ідейно-пафосною, ідейно-композиційною основою твору. Поет знаходить прості й водночас піднесені слова, щоб змалювати образ рідної землі, щоб аргументувати свій заклик [1]:

«Любить Україну, як сонце, любить,
як вітер, і трави, і води...» [8].

Протягом всієї історії людської цивілізації в багатьох культурах Сонце було об'єктом поклоніння. Сосюра закликає любити свою Батьківщину, наче щось надзвичайно важливе, те без чого існування людини унеможлиблюється, використовує порівняння задля підкреслення єдності у самій Україні всіх див природи. Вітер – символ духу, дихання Всесвіту, символ свободи, що автор використовує, як вражаюче явище, без котрого не відбувається рух та розвиток усього живого. Трави були символом життя і плодючості. Квіти і трави були оберегами. Автор переносить життєутворюючі властивості природних елементів на образ рідного краю, показуючи всі принади, що повинні закохати в Україну читача.

«В годину щасливу і в радості мить,
любить у годину негоди.» [8]

Як дещо родинне показує автор саму суть любові до рідної землі. У будь якій родині поряд із радістю та щастям існують непорозуміння, смуток та важкі часи [6]. Проте автор закликає навіть незважаючи на незгоду, навіть

у важкий період, чи то життя самої людини чи то буремний час в історії держави, любити та не полишати своєї землі.

«Любіть Україну у сні й наяву,
вишневу свою Україну,
красу її, вічно живу і нову,
і мову її солов'їну.» [8]

Поезія передає читачам атмосферу захоплення, заповнення всіх думок автора Україною,

«Між братніх народів, мов садом рясним,
сіяє вона над віками...
Любіть Україну всім серцем своїм
і всіми своїми ділами.» [8]

Патріотично виокремлює автор свою країну з поміж братніх народів, порівнюючи її із квітучим садом. Сад – образ ідеального світу, метафоричний рай на землі, що звеличується та оспівується століттями. Як і упродовж усієї поезії, автор знов закликає щиро любити рідний край, не лише словесно та глибоко в душі, а й робити все задля збагачення, розквіту та піднесення його.

«Для нас вона в світі єдина, одна
в просторів солодкому чарі...
Вона у зірках, і у вербах вона,
і в кожному серця ударі,» [8]

Знов помічається підкреслення неповторності та неперевершеності України серед величезного простору чаруючих земель різних держав. Цікаво, що автор проводить паралель із зовнішнім та внутрішнім значенням Батьківщини. Зорі та верби увібрали у себе символізм зовнішньої краси та спокою, але разом із тим, ця країна пульсує у серці автора.

«Як та купина, що горить — не згора,
живе у стежках, у дібровах,
у зойках гудків, і у хвилях Дніпра,
і в хмарах отих пурпурових,

в грому канонад, що розвіяли в прах
чужинців в зелених мундирах,
в багнетях, що в тьмі пробивали нам шлях
до весен і світлих, і щирих.» [8]

Серед порівнянь особливе смислове навантаження несе вираз «як та купина, що горить — не згора», своєрідний перифраз біблійної неопалимої купини як символу безсмертя народу, Батьківщини, яких не поневолити фашистам. Ці строфи цікаві ще й тим, що В. Сосюра використовує один із найпоширеніших художніх засобів – метонімію, тобто заміну понять на основі їх зв'язку, перенесення назви одного явища на інше [4].

Зрозуміло, що багнети і грім канонад уособлюють народ, армію, яка несла визволення від фашистських окупантів. Поетове слово звучить гостро й неуклінно. З порадою бути вірним у своїй любові рідній Україні звертається поет до юнака:

«Юначе! Хай буде для неї твій сміх,
і сльози, і все до загину...
Не можна любити народів других,
коли ти не любиш Вкраїну!..»

«Дівчино! Як небо її голубе,
люби її кожну хвилину.

Коханий любить не захоче тебе,
коли ти не любиш Вкраїну...» [8]

Такою – живою, реальною, зримою – постає Україна у вірші, що закінчується зверненням до молоді знову у формі заклику (юначе! дівчино!) до серця кожної людини. Завершується поезія палким закликом-заповітом:

«Всім серцем любіть Україну свою,—
І вічні ми будемо з нею.» [8]

Простота художніх засобів і їх довершеність, непідробна щирість і схвильованість інтонацій дали поетові змогу втілити глибокий загальнолюдський зміст: люби рідну землю, шануй інші народи, будь щедрий

серцем на добро, добрі вчинки – тим ти звеличиш і прославиш своє ім'я, свою Батьківщину у віках [4].

Отже, образ Батьківщини для Володимира Сосюри – це краса її природи, її мова, її духовний потенціал – слово, пісня, душа, її люди – працюваті, невсипущі, і її діти, дівчата-красуні. Поет вважає, що його Вітчизна заслуговує на безмірну відданість своїх дочок і синів, постійне служіння її інтересам, справедливі захоплення і поклоніння. Тому закликає шанувати її "у сні й наяву". Митець зміг опоеитизувати і навіть романтизувати рідний край, вірші його сповнені щирої любові та вдячності.

Володимир Сосюра проніс любов і повагу до рідної землі, до своєї маленької Батьківщини – Донеччини крізь усе життя. Він писав:

«Любить свій край – це для народу жити,
боротися за юне, за нове.

Любить свій край – це значить все любити,
у чім його святе ім'я живе» [7, с. 78].

Поет пишався своїм походженням, тим, що вийшов з краю працелюбних і загартованих людей. Образ Вітчизни незмінно окрилював його фантазію та уяву, надихаючи на створення поезій, пронизаних палкою синівською любов'ю до України. Для нього поняття «Батьківщина» і «любов» нероздільні:

«На біле плаття вишня ронить квіти...

Ти знов така, як юною була.

Мою любов ніщо не зможе вбити, –
вона безсмертя в пісні здобула.

Хай час в просторі зорянії лине,

і за блакиттю знов встає блакить, –

святі слова «кохана» й «Батьківщина»

у нашім серці будуть вічно жить» [7, с. 93].

Поезії Володимира Сосюри сприймаються як одкровення справжнього патріота і громадянина, вселяють віру в достойне майбутнє рідної землі.

Завдяки його таланту вони здатні пробуджувати у читача щире та безкорисливе любов до своєї Батьківщини.

-
1. Володимир Сосюра. Про поета. Патріотичні мотиви вірша «Любіть Україну»/ <https://naurok.com.ua/tema-volodimir-sosyura-pro-poeta-patriotichni-motivi-virsha-lyubit-ukra-nu-74839.html>
 2. Голос ніжності й правди: Спогади про Володимира Сосюру. К.: Дніпро, 1968. 419 с.
 3. «Дебальцеве моє...» <https://strekozamarina.livejournal.com/112491.html>
 4. «Любіть Україну» Володимира Сосюри// <https://zno.if.ua/?p=2614>
 5. Образ рідної Донеччини у творчості В.Сосюри / <https://www.ukrtvory.com.ua/10tu1100.html>
 6. Патріотичні мотиви в ліриці В. Сосюри/ <http://www.testsoch.net/patriotichni-motivi-v-lirici-v-sosyuri/>
 7. Сосюра В. Моя Донеччина: Поезії. Донецьк: Донбас, 1978. 95 с.
 8. Сосюра Володимир. «Любіть Україну...»/ <http://poetyka.uazone.net/default/pages.phtml?place=sosura&page=sosura13>
 9. Творчий шлях Володимира Сосюри / <https://smekni.com/a/135835-7/tvorchiy-shlyakh-volodimira-sosyuri-7/>
 10. Тема України у творчості В. Сосюри / <http://www.parta.com.ua/ukr/composition/view/766/>

МІФОЛОГІЯ І РЕАЛЬНІСТЬ В «ЛІСОВІЙ ПІСНІ» ЛЕСЯ УКРАЇНКИ

Балабан Д.

Звернення до образів та традицій минулого – це не лише знайомство з надбаннями світової культури, а й збагачення духовних здобутків власного народу. В основу свого твору Леся Українка поклала давні вірування і уявлення українців. «Лісовою піснею» вона започаткувала новий жанр в